

Izvorni naučni rad
UDK 811.163.42'28

Filip GALOVIĆ (Zagreb)

Hrvatsko katoličko sveučilište

filip.galovic@unicath.hr

GOVOR SVETOGA JURJA (PORED SENJA)¹

Naselje je Sveti Juraj (nekoć Jurjevo) smješteno na obali, desetak kilometara južno od Senja, kojemu administrativno i pripada. Kao i svi govori podvelebitskoga područja, izuzev čakavskoga govora Senja, svetojurski se govor pripaja štokavskomu narječju, njegovu novoštokavskomu ikavskomu dijalektu premda se ovaj govor namjerio na jak utjecaj senjske čakavštine čiji je nanos i danas u pojedinim crtama prepoznatljiv. U članku se na temelju novijih istraživanja iznose fonološke i morfološke osobitosti svetojurskoga govora.

Ključne riječi: *Sveti Juraj, Jurjevo, novoštokavski ikavski dijalekt, štokavsko narječje*

Uvod

Naselje je Sveti Juraj (nekoć Jurjevo) smješteno na obali, desetak kilometara južno od Senja, kojemu administrativno i pripada. Prema podatcima Državnoga zavoda za statistiku iz 2011. ondje je registrirano 600-ak stanovnika. Stanovništvo se bavi ribarstvom i lovom, a u novije je vrijeme okrenuto i turizmu.

Autohtono starije stanovništvo svoje naselje najčešće ne naziva *Svêti Jûraj* ili *Jûrjevo*, već ga naziva *Sèlo*, muškoga žitelja *Sèlâr*, a žensku žiteljku *Selàrica*. Za doseljenike s planinskih područja govore da su *planinàri* ili *gorháši*.

O govoru su Svetoga Jurja poznate osnovne dijalektološke značajke, što ih je 1978. u članku *Pogled na današnji jurjevački govor* iznio Milan Moguš, a novija su istraživanja izostala osim istraživanja leksičkih posebnosti svetojurskoga govora, o kojima je 2019. pisao Filip Galović u članku *O leksiku svetojurskoga govora*.

¹ Rad je nastao u okviru projekta *Dijalektološka i sociolingvistička istraživanja hrvatskoga jezika* (voditelj: izv. prof. dr. sc. Filip Galović) koji je odobren i financiran od Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta u Zagrebu.

Poznato je da je podvelebitsko područje ikavsko novoštokavsko, uz izuzeće govora grada Senja, koji se uvrštava u čakavske govore. Moguš u spomenutoj studiji zaključuje da je ovaj govor „jedan primorski štokavski ikavski govor s novijom akcentuacijom, govor koji je bio i koji jest zbog svoga položaja pod vrlo jakim utjecajem čakavskoga Senja“ te dodaje da je „zbog sadašnjega načina života sklon, kao i ostali govori, mnogo bržim promjenama nego što je to do sada bio slučaj“ (Moguš, 1978: 232), a jednakoga je mišljenja i Galović (2019c: 325). Stoga se i danas osjeća da su (bila) jaka štokavsko-čakavska prožimanja, a pojedini su čakavski importi živi i danas.

Karta 1. Geografski položaj opserviranoga govora

Slika 1. Naselje Sveti Juraj

1. Metodologija istraživanja

U kolovozu sam 2019. nekoliko dana proveo na senjskome području, posebno se baveći istraživanjem govora Svetoga Jurja, a u rujnu sam 2022. provjeravao pojedine prikupljene podatke i materijal ponešto nadopunio.

Na terenu sam metodom slobodnoga, nevezanoga razgovora, kao i na temelju posebno koncipiranoga kvestionara, prikupio građu koja se ovdje u određenoj količini iznosi. Kvestionar je bio sastavljen na temelju podataka zabilježenih u Moguševu članku o svetojurskome govoru, na temelju nekih markantnijih osobitosti senjskoga govora, kao i na temelju važnijih štokavskih, pa i čakavskih dijalektoloških posebnosti. Usto sam konzultirao mnoge studije koje se bave govorima sličnoga tipa, u kojima se štokavska struktura sudara s čakavskim odlikama, ali i obrnuto. Premda sam se najviše usmjeravao na slobodne razgovore, kvestionar se pokazao veoma važnim.

Odmah treba reći da je u ovome naselju bilo teško naći kojega izvornoga govornika, odnosno ispitanika koji bi zadovoljavao sve dijalektološke kriterije.² Mnogo današnjih mještana ima nekoga od roditelja ili baka i djedova te bračnih drugova iz drugih naselja, posebice, kako sam čuo, iz susjednih štokavskih velebitskih sela. Pronašao sam ipak nekoliko izvornih muških i ženskih govornika, pretežito starije i srednje životne dobi, a neke sam zanimljive podatke saznao od mladoga i zainteresiranoga tridesetogodišnjega govornika. Pričao sam i s nekim drugim mještanima te pomno osluškivao govor na rivi i u lokalnoj gostionici.

Ovdje se nastoji istaknuti ono što se iskristaliziralo kao zajedničko većemu broju izvornih govornika, crtama koje vladaju u govoru. Posebna je prednost dana starijemu stanju, onomu što je u strukturi ovoga govora, osobitostima što ih čuva najviše stariji svijet. No, s razlogom su ispitivani i srednji (pa i mlađi) naraštaj kako bi se uočio pravac kretanja ovoga govora.

² Za pripomoć u nalaženju govornika osobito zahvaljujem Blaženki Ljubović iz Gradskoga muzeja Senj i župniku Svetoga Jurja don Silviju Milinu. Ističem i mladoga Bruna Vrbana koji me također zdušno usmjerio na pojedine.

2. Rezultati istraživanja^{3,4}

2.1. Fonološke značajke

Vokalski se sustav svetojurskoga govora svodi na pet jedinica u dugim i pet jedinica u kratkim slogovima: *i, e, a, o, u*. Slogotvorno je i *ɾ*.

Svi se vokali u pravilu ostvaruju srednje. Nije zamijećeno, dakle, djelomično zatvaranje pojedinih vokala, a niti potpuno (tipa *kuñ*), pojave koje nisu rijetke među novoštokavcima ikavcima.

Mnogi novoštokavci ikavci znaju za redukcije vokala, i potpune i nepotpune. U govoru su Svetoga Jurja potpune redukcije izuzetno rijetke, zabilježena je eventualno potkrepa *s vlikñ* ('s ovolikim'). Djelomične se redukcije, npr. *burèt ña, udòv òa*, javljaju u manjemu broju primjera te se češće opažaju kod govornika kojima je netko od predaka iz susjednih štokavskih planinskih sela, ali i dalje sporadično.

Vokali se fakultativno na početku riječi elidiraju u primjerima tipa *vàkñ* ('ovakav') i sl.

Vokal se fakultativno dodaje u nekih pokaznih zamjenica, primjerice: *s òtñ kòlon, òti lùdi*. Dodavanje je vokala ovjereno u stranim finalnim konsonantskim skupovima, npr. *cìmenat, pùlenat* ('vrsta zapadnoga vjetra'), *pòrat* ('luka'), ali nema umetanja u *finānc* ('porezni službenik, financ'), *lèvānt* ('vrsta istočnoga vjetra'), *žvēlt* ('okretan, hitar, spretan'). Neki se oblici upotrebljavaju ravnopravno, pa se čuje, primjerice, *fundàment* i *fundàmenat*.

Govor Svetoga Jurja dosta dobro podnosi zijev: *jàūće* 3. jd. prez., *jaúkala, naućili, kàiš, naobláćilo se, ràdio, ùoći*, ali može doći i do njegova razbijanja umetanjem *v*: *àvuta* G jd., *àvuti* N mn., ili *j*: *grijòta*. U brojevima je *pètnājst, šèsnājst* zijev uklonjen promjenom *ae* u *aj*.

Poluglasovi su prešli u vokal *a*: *băćva, dān, dānas, dāska, dōbar, làgat, mągla, mōkar, òtac, pās*. Čakavskim su idiomima, uz pokoju ovjeru u štokavskim govorima, svojstveni primjeri nepreventivnih punih vokalizacija slaboga 'šva'. Moguš navodi nekoliko takvih potvrda: *malin, Malin, malinica, malinar* pored *młinar, maša, Vazan, pasić* pored *psić* i *s manon* (1978: 230). Danas se čuju realizacije *mālin, Mālin* (ali jedino *młinar*), *māša*, a dolazi i

³ U obradi se pojedinih jezičnih crta uglavnom redovito određena značajka postavlja u širi kontekst čakavskoga i štokavskoga stanja, upravo kako bi se bolje uvidjelo što je dominantno u opserviranome govoru. Kajkavski je kontekst ovdje zanemaren, što je ustvari razumljivo.

⁴ U potkrepanja će biti vidljivo da se stare duljine nekad bilježe, nekad ne. Naime, one se u govoru često krata, ali se mogu pojaviti, stoga se bilježi onako kako je pojedini govornik izgovorio (Usp. poglavlje o akcentu).

glagol *măšit*. Premda Moguš bilježi čakavski oblik *s manon*, njega je istisnuo oblik *s mēnon*. Važno je spomenuti da se govori i *văle* (pored *ôdma*) i *văjk* (pored *îvik*). Ostali su primjeri uobičajeni: *udôvica*, *înuć*, *îñûtra*, *Ŭskrs*, *ûtorak*, *îzēt*, *îzmite* 2. mn. imp!, *îžgat*, dakle s inicijalnim *u-*, a govori se *šēnac* ('uš'), dakle s otpadanjem sonanta *v* nakon redukcije poluglasa. Isti je proces vidljiv u govoru starijega svijeta u prilogu *čēra* (pored *jûčē(r)*).

Stari slogotvorni *l* i stražnji nazal **ǝ* imaju očekivanu supstituciju u vokalu *u*: *jăbuka*, *sûnce*, *tûst*, *vûna*, *žûć*, *žût*; *gôlub*, *grêdu* 3. mn. prez., *gûst*, *kûpina*, *îdica*, *vrućina*.

Jedna od hijerarhijski najviših odlika čakavskoga narječja jest supstitucija nekadanjega prednjega nazala **ǝ* vokalom *a* u položaju nakon *j*, *č*, *ž* premda se poneki takav primjer može javiti i u pojedinim štokavskim govorima. Prijelaz se **ǝ > a* u govoru Svetoga Jurja sreće u govoru starije čeljadi u ovjerama *prîja je lîst iz Amèrike*, *nà pošti su prîjali pākēt*, dakle u oblicima glagola *prîjat*. U ostalim se nalazima u spomenutoj poziciji, ali i u ostalim pozicijama, reflektirao u *e*: *jétra*, *jèzik*, *nàčēt*, *pòčēt*, *žēža*, *žēt*; *gòvedina*, *gréda*, *měso*, *pămet*, *téletina*, *tîme*, *vézat*. Dodajem da se imenica *jěcam* veoma rijetko govori, a u značenju se 'ječmenac' kaže *jărac*.

Jat je ovdje zanimljivo pitanje. Svetojurski je govor u načelu ikavski s nekim ekavskim leksemima tipa *zenica* koji se pojavljuju među štokavcima ikavcima. Zabilježeno je: *cěsta*, *kôren*, *ôbe*, *starěšina*, *zanovétat*, *zènica*, *žèlezo*. No ovaj govor ima znatno više ekavizama uslijed utjecaja čakavskoga senjskoga govora koji je ikavsko-ekavski, pa se u Svetome Jurju čuje: *cîdit*, *dîca*, *dvî*, *dvîsto*, *grijôta*, *mîsec*, *mliko*, *podîlija* gl. pridj. rad. m. jd., *prîlipit*, *sîdit*, *sîkira*, *sîme*, *smîšno je*, *svît*, *u svîtu*, *žîvili*, *žîvit*, ali: *cvětā* 3. jd. prez., *děd*, *dělat*, *kôleno*, *lên*, *ně verujen*, *něma města*, *ôbed*, *po cêlome městu*, *po lētu*, *slěz*, *súsed*, *těsto*, *za bělu kăvu*, *zâvet*, *zvézda*.

Govori se *óde* ('ovdje') te *pôsle*, dakle s krajnjim *e* koji ne mora biti kontinuantata jata (kao ni u *kôren*), ali redovito *dôli*, *gôri*. Što se tiče ikavizama i ekavizama, Svetojurci sami ističu da su i ikavci i ekavci, no čini se da bi se u nekim dubletnim primjerima radije opredijelili za ikavske forme.

Prema **orěhъ* dolazi *òraj* ('orah'), lik štokavske boje.

U kategoriji su jata iza palatala potvrđeni primjeri *ghéздо* i *ñédra*. S druge strane u govoru starijega naroda udaraju u oči važni leksemi *jădro* (uz sve češće *jědro*) te *prama* (uz sve češće *prema*).

Dio štokavaca i dio čakavaca zna za neke poznate primjere u kojima se vrši prijelaz staroga korijenskoga slijeda *ra* u *re*, a u toj osobitosti sudjeluje i govor Svetoga Jurja. Evidentirani su oblici *rébac* (*répca* G jd. – *répci* N mn.), odnosno *nărēst*, *nărēsta* gl. pridj. rad. m. jd., *prîrēslo*. Izmjena *ra* u *re* nije prodršla u glagol 'krasti' i njegove izvedenice, pa se govori samo s *a*: *krăst*,

kràli, ukrádi 2. jd. imp!.

Važnom je pojedinosti da Svetojunci redovito kazuju *gròb* i *gròble*, dakle nema vokala *e* u tima nalazima, kao što ga obično ima čakavski jugoistok, ali i stanovit broj štokavaca.

Među starijim Svetojuncima žive likovi *těpal*, *těplo*, dakle s vokalom *e*, što potječe od jedne od praslavenskih dubleta **topl-/tepl-*.

Afrikata *ž* kao štokavska inovacija nije registrirana među konsonantskim fonemima ovoga govora, kako je kod sviju čakavaca i kod pojedinih štokavaca kod kojih se u ponekim slučajevima na njezinu mjestu javlja *ž*, što je redovitije ovjereno u novoštokavskome ikavskome dijalektu. Mjesto je afrikate *ž* u svetojurskome beziznimno zaposjeo *ž*: *svjedòžba*, *žěp*, *žigerica*. Može se gdjekada čuti i leksem *sržba*, koji je unesen u sustav iz crkvene terminologije.

U mnogim je štokavskim govorima fonem *x* nestao bez traga ili je supstituiran kojim drugim fonemom za razliku od čakavskih govora koji ga u pravilu dobro čuvaju osim ako nisu uzdrmani štokavskim utjecajem. Fonem je *x* u govoru Svetoga Jurja:

- iščezao bez naknade: *grī*, *īlada*, *kīnula* gl. pridj. rad. ž. jd., *krū*, *lādna je*, *òdma*, *òću*, *razlādilo se*, *smī* ('smijeh'), *strā*, *u lādu*, *vř*;
- supstituiran s *j*: *mījūr* ('mjehur'), *òraj*;
- supstituiran s *v*: *būva*, *dūvān*, *glūv*, iz *vřva*, *krūva* G jd., *kūvan* 1. jd. prez., *mávat*, *mūva*, *pāzuvon* I jd., *ūvo*, *zāduvu* A jd. ('astma, zaduha'), *zapīvala je*;
- supstituiran s *k*: *špārket* (pored *špāret*) ('štednjak').

Fonem *f* čakavci također dobro čuvaju dok se kod nekih štokavaca, osobito u novoštokavaca ikavaca, rjeđe pojavljuje. U svetojurskome govoru ovaj fonem ne dijeli sudbinu fonema *x* te je njegova upotreba obimna, a često stoji u primljenih riječi: *fālda* ('pregib, nabor (ob. na tkanini)'), *fāžōl*, *fěšta*, *fěštaju* 3. mn. prez., *fījok* ('ukrasna vrpca koja se veže na određeni način'), *fījūkat*, *fortūnāl* ('vrlo jak vjetar'), *frātar*, *frīgat*, *frīta* ('vrsta okrugloga uštipka'), *fūmār* (pored *dīmīlak*), *gārāful* ('karanfil'), *gōf* ('vrsta morske ribe'), *grāmofon*, *jěftin*, *klōfer* ('isprašivač'), *plāfōn*, *šōfēr*.

Fonem je *f* rezultat izmjene skupa **pv* u nalazu *ūfān se*, a isti je nastupio i kao rezultat skupa *xv*: *fāla*, *pofālili*, *zafālīt* izuzev primjera *ūvatīt*, *ūvatiš*, *ūvačen* gdje je došlo do uklanjanja fonema *x*.

U štokavske inovacije ulazi afrikata *ć* (< **tj*, *taj*), bezvučni parnjak zvučnomu *ǰ*. Čakavci su u tome pogledu karakterizirani tipičnim čakavskim *t'*, koji se čuva u nizu govora, premda danas neki čakavci ne razlikuju *ć* i *t'*, već izgovaraju srednje *ć* ili imaju pojedina druga rješenja. U govoru je Svetoga Jurja zatrta opreka *č* ≠ *ć*, odnosno srednji *ć* stoji prema prvotnomu *č* i prema **tj* i *taj*: *čòvik*, *čīst*; *kūća*, *plūća*, *vřića*. Prilikom je ovdje spomenuti usamljeni nalaz *nějta* (ali vidimo gore *ròžak*) u kojemu se nova jotacija nije provela.

Među temeljnim je osobitostima štokavskoga konsonantizma fonem *ʒ* kao odraz primarne i sekundarne jotacije dentala *d*, za razliku od čakavaca koji na tome mjestu u pravilu imaju *j*, osim nekih govora koji su pod štokavskim i novijim utjecajem, iako ima i štokavskih govora koji u pogdjekojemu nalazu čuvaju *j*. U opserviranome se govoru u premoćnome broju primjera javlja *ž*, parnjak bezvučnomu *č*: *čàžja*, *dogàžalo se*, *mlačàrija*, *mlàži*, *nadògrāžen*, *pòsvažali su se*, *prèžja*, *ròžjak*, *ròžjen*, *ròžendan*, *tùžje*, *tužina*, a *ž* dolazi i u posuđenih riječi poput *žir*. Moguš u studiji navodi *mejaš* (1978: 230), no i najstariji je svijet napustio taj lik, pa sada govori *mèžja*. Izuzetak ovdje predstavlja imenica *gòsvoja*, poznata mnogim štokavcima, dakle s *j*, riječ koja se ovdje rabi uglavnom u negativnijemu kontekstu.

Štokavskim je sustavima na mjestu starih skupova **stj* i **skj* karakterističan skup *št*, a svim je čakavskim sustavima (osim ponekih odudaranja u preseljeničkome jugozapadnome istarskome dijalektu) svojstven skup *šč*, koji je potvrđen i u dijelu štokavskih govora. Sa skupovima se *št* i *šč* povezuju i rezultati skupova **zgj*, **zdj*, pa se može razlikovati štokavski štakavizam (*št*, *žd*), štokavski šćakavizam (*šč*, *žž*) i čakavski šćakavizam (*šč*, *žj*, *zj*). U svetojurskome je govoru frekventno ostvarivanje skupa *šč* (upravo *šč*): *dvòrišće*, *nàtašće*, *prègršč*, *prīšč*, *pūščamo*, *ščâp*, *ščucavica*, *ùlišće*, *zàpuščeno*, kao što to zamjećuje i Moguš (1978: 230). S druge je strane razvijen skup *žž* u nalazima *gròžžje*, *mòžžani*, pa se može zaključiti da u govoru vlada šćakavizam štokavskoga tipa. Nema leksema tipa *gvožžje* jer Svetojunci danas kažu *železo*.

Konsonant je *l* na dočetu sloga u mnogim čakavskim govorima zadržan, ili je u nekim kategorijama likvidiran, što je obilježjem čakavskoga narječja, a u dijelu zadržan. Štokavskom je inovacijom preinaka konsonanta *l* na dočetu sloga, no ima štokavskih govora koji čuvaju finalni *l* u nekim kategorijama, odnosno u nekim primjerima. Promatra li se status dočetnoga slogovnoga *l* u opserviranome govoru, uočava se da je isti:

- zadržan na dočetu imenica, pridjeva i priloga: *ânžel*, *fàžōl*, *fērāl*, *fortūnāl*, *košūnel* ('jastuk'), *kòtāl*, *mēl*, *mūl*, *pākāl*, *pòsāl*, *ròdul*, *sòkol*, *sōl*, *vāl*, *vōl*; *bēl*, *cēl*, *dēbel*, *ghīl*, *gōl*, *kīsel* (pored *lūt*), *nāgal*, *vēsel*, *zrēl*; *òzdōl* ('odozdo'), ali *pōl* i *pō*;

- zadržan na dočetu unutarnjega sloga: *dvâ télca*, *pâlc* N mn., *sa mēl-ton*, *sa oltára*, *stēlna*, *Stólca* G jd. (prema *Stólac*, naselje u zaleđu), *žâlba*;

- prometnut u *a* u pridjevu radnome muškoga roda jednine: *bácija*, *kupòvā*, *nāšā*, *nòsija*, *òbaša*, *pēka*, *šívā*, *ùboja*, *ùvatija*.

Čakavskim je idiomima uz Jadransko more, štokavskim idiomima bližih moru, ali i nekim nehrvatskim idiomima, svojstven prijelaz finalnoga *-m* u *-n*. Neutralizacija se u opserviranome govoru konsekventno provodi u nastavcima i nepromjenjivim riječima: *jāmon* I jd., *lèžīn*, *nòsin*, *privrčen*, *rùkan* DLI

mn., *s kîn; sèdan, òsan, večìnôn*. Inače se u primjerima tipa *dôm* finalni *m* ne mijenja.

Skup je *čr* (< **čbr*, **čer*) u najvećemu broju štokavskih govora redovito preinačen u *cr*, a u golemu je broju čakavskih govora sačuvan, no ne svagdje u jednakoj mjeri. Svetojurski govor dosljedno ima potvrde s *cr*: *crívo, crŭv, crŭven, crŭn, crŭnilo, pocrŭnija, zacrŭnilo, zacrvènit se*.

Na granicama se prefiksalnoga i korijenskoga morfema u prezentskim osnovama glagola prefigiranih s **iti* u čakavskim govorima uglavnom ostvaruje skup *jd*, kao u mnogim staroštokavskim govorima, dok u ostalim štokavskim govorima najčešće prevladava razvoj *ž*. Svetojurske su potkrepe: *dôžemo, izāžē, nāžēš, zāžē*. U infinitivima je u svetojurskome govoru nastupila jotacija prethodno premetnutih sastavnica skupa: *dôč, nāč, pôč*. Inače je skup *jt* u infinitivima karakteristikom dijela čakavskih i staroštokavskih govora. Zasebno treba podvući da se u prezentu čuje jotirano *īžēš, īžemo, īžete* (pored *īdeš, īdemo, īdete*), oblici svojstveni nekim štokavcima.

U govorima su sviju hrvatskih narječja razvijeni konsonantski skupovi *št, šk, šp* u primljenih riječi, po čemu ne odstupa ni govor Svetoga Jurja: *broštŭlŭn* ('naprava za prženje kave, pržionik'), *bŭšt* ('grudnjak'), *kôštat* ('pristat (o brodu)'), *pŭneštra* ('prozor'), *štakādŭr* ('vrsta letve'), *štŭva* ('unutrašnjost broda, brodsko skladište'), *štrāmac* ('madrac'), *štrŭca* ('kruh izdužena oblika'), *škabēlŭn* ('ladica'), *škārpeta* ('čarapa od deblje vune'); *špāret/špārket* ('štednjak'), *špŭca*.

U nalazima se *pōšten, pōštēne* stari skup **čt* očekivano sveo na *št*, što se događa u govorima sviju hrvatskih narječja.

Skup je *vs* (< *vās* < **vās*) nakon redukcije poluglasa i provedene metateze izmijenjen u *sv*, kao u svim štokavskim govorima i dijelu čakavskih: *svāku, svŭ, svē, svēga, svŭma*.

I govor Svetoga Jurja, kao niz hrvatskih govora, zazire od netipičnih konsonantskih skupova na početku riječi koji se razrješavaju uklanjanjem njihova prvoga člana: *čēla, čēr, kō, šēnica, tŭca*.

Supstitucija je međuvokalskoga *ž s r* u prezentskoj osnovi glagola 'moći' (< **mogti*) zajedničkom odlikom mnogih govora svih triju narječja. Rotacizam je zapljusnuo i govor Svetoga Jurja pa se čuje *mōreš, mōremo*, ali se u upotrebi ukrštavaju i oblici *mōžēš, mōžemo*. Pažnju privlači i prilog *mōrda*.

Umekšanje nazala *n* biva u leksemu *gnŭs*, ali ne i u *gnōj, pognōjit*.

Asimilacije se nisu zbile u *osŭšila, sŭša, šēsŭnājst*, odnosno u *s nōn*. Eventualno se kad i kad može čuti *čŭžme*.

Disimilacijske je pojave evidentirao Moguš u riječima *gŭvno, sedavnajst, osavnajst* (1978: 231). I danas je potvrđeno *gŭvno, sedavnajst, osavnajst*.

nājst, također i *dîmlāk* (pored *fûmār*) i *sûmlān* 1. jd. prez. Valja istaknuti da je ovjerena varijanta *tāmlān*, a stariji narod govori i *blāgosov*.

Moguš u govoru starijega svijeta registrira promjenu skupa *gl* > *gl̥*: *gle-damo*, *gl̥ista*, odnosno *kl* > *kl̥*: *kl̥ela*, *zak̥let* (1978: 230). Danas takve realizacije nisu ovjerene pa se govori obično: *glād*, *gl̥edamo*, *gl̥edaš*, *gl̥ista*, odnosno *kl̥écat*, *kl̥ekli*, *kl̥ét*, *kl̥ela* itd.

U imenica se ženskoga roda u DL jd. često ne provodi sibilizacija: *č̥estitki*, *na r̥úki*, *na n̥ògi*, *u Liki*, *u p̥öslugi*, *u Rj̥eki*, a tako je i u nekim padežima množine imenica muškoga roda, npr. *b̥r̥ki*, ali *òpānci*, *ùnuci*.

2.2. Akcenatske značajke

Akcenatski sustav čine četiri akcenta: *ǎ*, *â*, *à*, *á* te zanaglasna duljina i kraćina.

Zanaglasne se duljine većinom pokraćuju (v. dolje).

Kratki se silazni akcent (*ǎ*) ostvaruje:

- u jednosložnim riječima: *bòb*, *dn̄ò*, *l̄ěč*, *m̄iš*, *p̄ās*, *pl̄est*, *r̄āk*, *s̄ir*;
- na inicijalnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *d̄ěset*, *k̄āmen*, *k̄òrica*, *mr̄iža*, *p̄āzite* 2. mn. imp!, *sk̄ūvala*, *ūžgala*, *v̄itica* ('vjenčani prsten').

Dugi se silazni akcent (*â*) ostvaruje:

- u jednosložnim riječima: *dv̄â*, *ml̄âd*, *m̄ôj*, *n̄ôž*, *p̄āñ*, *r̄ûb*, *z̄id*, *ž̄ûl*;
- na inicijalnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *n̄ēma*, *p̄īše* 3. jd. prez., *pl̄isan* ('plijesan'), *p̄ūščāmo*, *r̄ībaju* 3. mn. prez. ('prati trljajući četkom'), *u cr̄ikvi*, *u st̄aroj*.

Bitno je istaknuti da Moguš u ono vrijeme bilježi primjere tipa *kolīvka*, *palēnta*, *vesēle* (1978: 228), no danas je gotovo redovito ovjereno *bānkīna* ('kameni rub uz cestu'), *fāmīliju* A jd., *istr̄ēsla*, *k̄ulēñe*, *pālēnta*, *ūcv̄irki*, *v̄esēle*. Izuzetno se rijetko, očito kao petrefakt, može čuti pokoji izolirani primjer tipa *betonîran* 1. jd. prez., *u Dalm̄âciji*.

Uzlazni se akcenti pojavljuju na novim distribucijskim mjestima. Njihova je distribucija ograničena na ultimi⁵ i u jednosložnih riječi.

Dugi se uzlazni akcent (*á*) ostvaruje pri regresivnome pomicanju siline s ultime ili s medijalnoga sloga na prednaglasnu duljinu. Ostvaruje se:

- na inicijalnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *gl̄áva*, *j̄únac*, *nápr̄šnjak* ('naprstak'), *p̄ívac*, *pl̄úča*, *v̄ézali*, *z̄áslon* ('pregača');
- na medijalnome slogu višesložnih riječi: *č̄el̄áde*, *iz̄v̄uci* 2. jd. imp!, *na poč̄étku*, *prob̄údila*, *rasp̄élo*, *zap̄úvala*.

⁵ Eventualno sam kod mlađih govornika čuo kratki uzlazni akcent na kraju u primjerima tipa *sedandēs(t)*, *osandēs(t)*.

Kratki se uzlazni akcent (*à*) pojavljuje pri regresivnome pomicanju siline s ultime ili s medijalnoga sloga na prednaglasnu kračinu. Ostvaruje se:

– na inicijalnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *čèlo*, *dòlazi* 3. jd. prez., *mòtali*, *nòčas*, *òpanak*, *òstika* (‘ocat’), *plètemo*, *tèlič*, *ùzmi* 2. jd. imp!;

– na medijalnome slogu višesložnih riječi: *dovèden* 1. jd. prez., *iz planìnē*, *kukùrīčē* 3. jd. prez., *likàrija*, *lukšijat*, *ponèdílak*, *zmijùrina*.

Treba spomenuti da se u pojedinim slučajevima kratki uzlazni akcent može toliko približiti kratkomu silaznomu da ih se (gotovo) ne može razlikovati, odnosno govornici se i sami nekada kolebaju. Primjerice, *nèvēra/něvēra*, *pòšten/pòšten*, *smrđi/smrđi* 3. jd. prez., *zùbac/zùbac* (‘vrsta morske ribe’). To je više uočljivije kod mlađega svijeta.

Stare se zanaglasne duljine javljaju u manjemu broju slučajeva. One se u govoru rado krate: *gòlub*, *mlàdost*, *od stàre vùne*, *pàzin* 1. jd. prez., *pîtaš* 2. jd. prez., *prìd kućon*. Ukoliko se pak i pojave, npr. *krākōva* G mn.,⁶ *rībār*, *stājē* 3. jd. prez., fonetski su slabije izražene. Nešto se bolje mogu zamijetiti kod govornika kojima je netko od predaka iz štokavskih okolnih sela, no i dalje su sklone redukciji ili slabijoj izraženosti.

Sekundarne se zanaglasne duljine, one nastale povlačenjem akcenta s izvorno dugih naglašenih slogova, u pravilu čuvaju: *gòrī* 3. jd. prez., *kàštrōla* (‘limena posuda za pečenje’), *krapātūr* (‘vrsta pokrivača’), *òpānke* A mn., *pàstīr*, *pòšprīca* 3. jd. prez., *razùmīte* 2. mn. prez., *slāvūj*, *trávē* G jd.

Svetojurski se govor namjerio na staru pojavu preskakanja akcenta:⁷ *děvet ì po*, *dvâ pùta nà dan*, *lītra ì po*, *nà oko*, *nà vodu*, *pòd bokon*, *prìd oči*, *ù Boga*, *zà ruku*, no nalazi se i ovjera bez preskakanja, primjerice: *do trī mètra*, *iz mōra*, *od sřca*, *za sřce*.

Zastupljena je i novoštokavska pojava prenošenja akcenta: *ako nè bācin*, *bèz ñega*, *dò dna*, *ì mene*, *ì ñemu*, *izà kuće*, *kòd nās*, *nà mašu*, *nà pošti*, *nà rame*, *nà tō*, *nè moremo*, *ò nami*, *òd mene*, *òd ñega*, *okò kuće*, *pò sebi*, *prìd kuću*, *ù kući*.

Duljenje se pred sonantima u istraživanome govoru provodi u određenim slučajevima. Registrirani su primjeri: *dīm*, *dlàn*, *kòñ*, *kröv*, *sàn*, *sīr*, *stār*, *šāv*, *zdrāv*, ali ipak *gnòj*, *grôm*, *krāj*. U zanaglasnim slogovima duljenja nema: *gòtov*, *jèsan*, *nisan*, *pèčen*, *zèlen*. Pred konsonantskim je skupom duljenje nastupilo u *jārca*, *stārca*, *súnce* i sl. Spominjem i primjere poput *óvca*, *lówca* (*lówac* N jd.), *télca* (*télac* N jd.).

⁶ Dakako, tu je druga duljina reducirana.

⁷ Dolaze primjeri tipa *nà bròd*, ali se ipak čuje i *sikira mu je pàla ù med*, *dvâ pùta nà dan*, *īladu ì po*, nerijetko dakle s redukcijom duljina.

2.3. Morfološke značajke

U instrumentalu je jednine imenica muškoga roda na palatalni konsonant prevagnuo nastavak *-on*: *kopáćon*, *krížon*, *nóžon*, *òcon*, što nije rijetka pojava u novoštokavskome ikavskome dijalektu, ali i među nekim čakavcima. U srednjemu je rodu evidentirano *lišćon*, *môron*. Nastavak je *-on* uobičajen u ženskome rodu, primjerice, *bûron*, *crîkvon*, dakle nema nastavka *-un*.

Među posebnosti najvišega ranga štokavskoga narječja ide proširak *-ov/-ev-* u množinskim oblicima jednosložnih i dijela dvosložnih imenica muškoga roda. Čakavskim su, pak, sustavima svojstvene kratke množine, koje se mogu pojaviti i u nekim štokavskim sustavima. Kratka je množina u svetojurskome govoru, koju registrira i Moguš (1978: 231), ovjerena i za novijih istraživanja: *bròdi*, *gàlebi* (u značenju se ‘galeb’ kaže i *māndel*), *gòlubi*, *klúći*, *stòli*, *žèpi*, *žúli*. Iako su takvi oblici obični, treba naglasiti da su se govoru prikovali i neki oblici duge množine poput *kràjeve* A mn., *kràkovi* i sl.

U genitivu množine imenica muškoga roda Moguš bilježi *-i* (*zubi*), *-ø* (*lakat*) te u nekih imenica i *-ov* (*jezikov*) (1978: 231), nastavke koji se sreću u dijelu štokavskih i čakavskih govora. Za novijega su istraživanja zabilježeni *-i* i *-ov*: *bròdi*, *crvī*, *fràtri*, *gàlebi*, *gòlubi*, *lòncī*, *mši*, *mladićī*, *mrávī*, *stòli*, *jèzikov*, ali ne treba danas isključiti ni pojavu nastavka *-a*, nastavka svojstvenoga isključivo štokavskim govorima: *dánā*, *pásā*, *šēnāca*, *špārā* (‘vrsta morske ribe’), *ùcviraka* (‘čvarak’).

U genitivu množine imenica srednjega roda Moguš bilježi *-i* (*krili*), *-ø* (*sel*, *jaj*) te *-ov* (*zvonov*) (1978: 231). Za novijega je istraživanja zabilježen uglavnom *-i*: *krilī*, *rèbrī*, no ni ovdje ne treba isključiti pojavu štokavskog *-a*: *sélā*, *slóvā*.

U genitivu množine imenica ženskoga roda *e*-vrste Moguš bilježi *-ø* (*bačav*, *divojak*, *žen*) (1978: 231). Novi materijal sadrži primjere poput *dàskī*, *lòpati*, *òvcī*, a rijetko, no ipak pokatkada i *krâv*, *plôć*, *smòkav*. I u ženskome rodu cirkuliraju oblici poput *búvā*, *múvā*, *sestárā*, *žénā*. Neki govornici pripominju da se ranije više govorilo „kratko“, pri tome misleći na likove tipa *òvāc*, *žén*. U dvjema je imenicama registriran nastavak *-u* iz nekadanje dvojine, koji je obilježjem štokavskih sustava: *bez nógū*, *iz rúkū*.

Dativ, lokativ i instrumental množine sviju rodova zahvatio je sinkretizam. Moguš notira da je u muškome i srednjemu rodu *-in* (*jajin*, *sinin*), a u ženskome *-an* (*rukan*, *škarpetan*) (1978: 231). U muškome je i srednjemu rodu i za novijih istraživanja zabilježen nastavak *-in*, svojstven nekim štokavskim sustavima: *lāktin*, *něćacin*, *papírīn*, *žèpin*; *sèlīn*, *vrātīn*, a u ženskome *-an*, svojstven konzervativnijim štokavskim i čakavskim sustavima: *cipelan*, *nògan*, *nòvinan*, *sèstran*, *sùzan*, *štèrnan*, *žènan*. Treba istaknuti da su danas u

govoru prisutni i nastavci *-ima* u muškome i srednjemu rodu te *-ama* u ženskom: *kòñima, kòlenima; rùkama*.

Što se tiče imenica *i*-vrste, u instrumentalu jednine najčešće nastupa nastavak *-i*: *kòsti, sòli*. U genitivu je množine ovjeren nastavak *-i*: *ríčŕ, stvárŕ*, dok je u oblika *òčŕju* i *ùšŕju* (nekadanje *s*-osnove) razvijen nastavak *-iju*, kao osobitost štokavskih govora, a isti se pojavljuje i u imenica *nòktiju* i *prštiju* (ali ipak *zúbŕ*). U dativu, lokativu i instrumentalu množine imenice obično imaju nastavak *-in*: *prid òčŕn, sa kòstŕn*, ali se takvi primjeri mogu govoriti i s nastavkom *-ima*.

Čuvaju se ostatci nekadanjih *n*-osnova, npr. *sŕme – sŕmena – sŕmenu...*, *tŕme – tŕmena – tŕmenu...*, *vŕme – vŕmena – vŕmenu...*, *t*-osnova, npr. *dŕte – dŕteta – dŕtetu* itd., *r*-osnova, npr. *mäter – mätère – mäteri...* Među ostacima se *s*-osnova prema *čŭdo* i *něbo* u množini govori *čuděsa, neběsa – neběsima* itd.

Dobro je ovdje izdvojiti i sklanjanje nekih imena: *Íve – Ívĕ, Máte – Mátĕ, Pére – Pérĕ*. Prema *Brúno* dolazi *Brúna*.

U ličnih je zamjenica karakterističan oblik instrumentala zamjenice ‘ja’ koji glasi *s mĕnon*, dakle s osnovom *men-*, dok u instrumentalu jednine lične zamjenice ‘ti’ i povratne zamjenice dolazi *s tōbon, sa sōbon*, dakle s osnovama *tob-* i *sob-*. Razumije se, osnova je *men-* poopćena prema G jd., a osnove su *tob-* i *sob-* stare osnove. U dativu, lokativu i instrumentalu ličnih zamjenice ‘ja’ i ‘ti’ ovjereno je *nāmi, vāmi*, oblici dobiveni prema starim instrumentalima množine, karakteristični dijelu novoštokavskih ikavskih govora, u izoliranim slučajevima staroštokavskih, ali i pojedinim čakavskim govorima.

Posvojne su zamjenice *mōj, tvōj, ěgov, ězin...*, a posvojno-povratna glasi *svōj*. Podastiru se oblici nekih kosih padeža: *ĭspod mōga zĭda, od mōga mŭža, svōga starĕšinu; s mōjŕn grĕdan, u nāšen sĕlu, vāšen krāju*.

U značenju je ‘kakav’ evidentiran lik *kākŕ*, poznat mnogim štokavcima i nekim južnim čakavcima: *da je vĭdiš kākā je; kākŕ ĭmaš špāret?*. Značenje ‘ovakav’, ‘takav’, ‘onakav’ pokrivaju likovi *(o)vākŕ, tākŕ, (o)nākŕ: onākŕ je stōl, vākŕ je òna*.

Upitne su i odnosne zamjenice *kò* (*kò je bĭja?, kòga si vĭdĭja?, o kòme gòvoriš?, s kĭn ĭžĕš?*) i *štò* (*štò nòsiš?, neka slŭša štò čāča gòvori*). Iako je danas registrirano uglavnom *zāšto*, stariji narod još gdjekada kaže čakavski lik *zāč*. Stariji također govore stari genitiv *čĕsa* (*od čĕsa si stvōren?*), ali je prodro i *čĕga*.

Za značenje se ‘neki’ govori *nĭki*, a za značenje ‘nešto’ *nĭšto*, primarno čakavski lik koji se javlja i u štokavskim sustavima. Značenje ‘ništa’ zastupa lik *nĭšta*, ali i *nĭš*.

Komparativi se tvore sufiksom *-j-*: *dĕbŕli, slāžŕi, sŭvŕli, vĭši*, i sufiksom

-ij-: *čístiji, slàbiji, zdràviji*. Superlativ se tvori predmetanjem morfema *naj-*komparativu.

U genitivu se jednine muškoga i srednjega roda pridjevsko-zamjeničke deklinacije razlikuju nastavci *-oga* i *-ega*, zavisno o tome slijede li nakon tvrdih ili mekih osnova: *jèdnōga čòvika, nēma mēsta slòbodnoga, od vèlikoga jūga; iz gòrnēga sèla, mlàžēga bràta*. U dativu se i lokativu jednine muškoga i srednjega roda najčešće sreće *-on* i *-en*: *līpon psū, o stāron čòviku, žūton psū; mlàžen brātu*. U dativu se, lokativu i instrumentalu množine sviju rodova najčešće sreće stariji množinski nastavak *-in*: *dòbrin lūdima, stārin lūdima*.

Glavni su brojevi *jèdan, dvā, trī, četri, pēt... dēset, jedānajst... sedāv-nājst... devètnājst... četrdēsēt, pedēsēt... stō, dvīsto, trīsto*, redni *prvī, drūgi, trēči, četvrti*.

Među brojevnim pridjevima treba istaći likove *čēterō, pēterō*, naravno zbog morfa *-er-*.

Infinitivi su uglavnom krnji: *bácit, nàpunit, pòmoč, dōč*.

Dosta je interesantno da u infinitivima glagola II. vrste obično gospodari sufiks *-nu-*: *dīgnut, krēsnut, mētnut, pomāknut*. U oblicima je tvorenih od infinitivne osnove uočeno *-ni-*: *krénila, pòginila, uščípnija, zñinja*, ali i *kínula* ('kihnuti').

Stari se nastavak u 1. licu prezenta očuvao u *očū, néčū* i *mògu (nè mogu)*.

Za 3. lice množine prezenta Moguš navodi primjere poput *vuku, čuvadu* pored *čuvaju* (1987: 232). Za novih su istraživanja u nizu slobodnih razgovora zabilježeni obilati nalazi u kojima su očite različite mogućnosti: *-du, -ju, -u*: *darívaju, fēštaju, glèdaju, gòvoridu, išču, kúpaju se, kùpuju, lāžu, māžu, mórāju, nàpišu, nòsidu, pitùraju, plètū, rādidu, zòvū*. Danas su također iskrsnuli i oblici s *-e*: *bòlē, držē, kléčē, mùčē, pòsāde, rēde, sāde, zàtvore*.

U imperativu nisu zamijećene redukcije vokala, pa su frekventni oblici poput *donèsi, rèci*, odnosno *donèsite, kúpite, rècite*.

Izdvaja se nekoliko priloga koji se ističu svojim osobitim likom: *òzdōl, òzgōr, sìmo, sprīda, zāda*.

3. Zaključak

U članku se na temelju novijih istraživanja obrađuju fonološke i morfološke crte govora Svetoga Jurja pored grada Senja, kojemu administrativno i pripada. Istraživanje je potvrdilo činjenicu da je riječ o novoštokavskome ikavskome govoru, koji je u određenim značajkama poprimio utjecaj senjske čakavštine. Iako stariji svijet više-manje dobro čuva svoje novoštokavske karakteristike, ali i čakavske importe, kod srednje se generacije, a navlastito

kod mlađih, osjeća istiskivanje pojedinih dijalektalnih posebnosti, kao i unos elemenata iz hrvatskoga standardnoga jezika. Izgledno je da bi neko novije istraživanje stanovitim dijelom moglo pokazati drugačije rezultate.

Literatura

- Čilaš-Šimpraga, Ankica (2007). „Govor Krivoga Puta kod Senja“. *Fluminensia* 19/1: 57–74.
- Čilaš-Šimpraga, Ankica (2010). „Ikavski štokavski govori između rijeke Krke i Neretve“, u: Anita Celinić, Ivana Kurtović Budja, Ankica Čilaš Šimpraga, Željko Jozić, *Prinosi hrvatskoj dijalektnoj fonologiji*, 159–224. Split – Zagreb: Književni krug Split – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Ćurković, Dijana (2014). *Govor Bitelića*. Doktorska disertacija u rukopisu. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Dragičević, Milan (1990). „O današnjem ikavskom govoru u Krasnom Polju“. *Fluminensia*, 2/1–2: 96–102.
- Dragičević, Milan (1989). „Morfološke osobine imeničkih riječi u govoru Bunjevaca iz zavelebitskog dijela senjskog zaleđa“. *Fluminensia* 1/1: 112–121.
- Finka, Božidar (1971). „Čakavsko narječje“. *Čakavska rič* 1/1–2: 11–71.
- Finka, Božidar (1997). „Prigodna razmišljanja o međudijalekatskim dodirima i prožimanjima“. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 10: 129–133.
- Galović, Filip (2018). „Dijalektološke zamjedbe o mjesnome govoru Slatina na otoku Čiovu“. *Ethnologica Dalmatica* 25: 137–145.
- Galović, Filip (2022). „Govor grada Senja u 20. stoljeću“. *Hrvatska revija* 22: 77–81.
- Galović, Filip (2020). „Govor mjesta Jasenica (pored Posedarja)“. *SaZnanje* 2: 51–64.
- Galović, Filip (2019a). *Govori otoka Šolte*. Zagreb: Općina Šolta – Hrvatsko katoličko sveučilište.
- Galović, Filip (2019b). „O govoru Dugoga Rata pored Omiša“. *Fluminensia* 31/2: 87–104.
- Galović, Filip (2019c). „O leksiku svetojurskoga govora“. *Senjski zbornik* 46/1: 325–336.
- Ivić, Pavle et al. (1981). *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- Kapović, Mate (2015). *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonetika*. Zagreb:

Matica hrvatska.

- Lisac, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 1: Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, Josip (1998). „Položaj privlačkoga govora među hrvatskim idiomima“. *Čakavska rič* 26/1–2: 25–31.
- Lukežić, Iva (2003). „Čakavsko u štokavskome govoru Imotske krajine“. *Čakavska rič* 31/1–2: 5–25.
- Lukežić, Iva (2008). „Mrkopaljski govor“. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14: 293–324.
- Lukežić, Iva (2012). *Zajednička povijest hrvatskih narječja, 1. Fonologija*. Zagreb – Rijeka – Čavle: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Lukežić, Iva (2015). *Zajednička povijest hrvatskih narječja, 2. Morfologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Magaš, Ivan (2014). „Govor Pridrage“. *Zadarska smotra* 63/3: 127–139.
- Maštrović, Ljubomir (1955). „Ninski govor“. *Radovi Instituta JAZU u Zadru* 2: 87–140.
- Miletić, Josip (2008). „Fonološke i osnovne morfološke značajke govora Ražanca“. *Čakavska rič* 36/1–2: 113–118.
- Miloš, Irena (2015). „Fonološki opis govora Senja“. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 19: 189–197.
- Moguš, Milan (1977). *Čakavsko narječje. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Moguš, Milan (1966). „Današnji senjski govor“. *Senjski zbornik* 2: 5–152.
- Moguš, Milan (1978). „Pogled na današnji jurjevački govor“. *Filologija* 8: 227–232.
- Moguš, Milan (2002). *Senjski rječnik*. Zagreb – Senj: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Matica hrvatska.
- Tomelić-Čurlin, Marijana; Anić, Marija (2012). „Fonološki i morfološki opis kruševačkoga govora“. *Croatia et Slavica Iadertina* 8/2: 349–362.
- Tomljenović, Grga (1984). „Bunjevački dijalekat zaleđa senjskog s osobitim obzirom na naglas“. *Senjski zbornik* 10–11/1: 163–222.
- Vranić, Silvana (2008). „Čakavsko-štokavski odnosi u govorima jugoistočnoga makrosustava na otoku Pagu“. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14: 119–134.

Filip GALOVIĆ

VERNACULAR OF SVETI JURAJ (NEAR SENJ)

Sveti Juraj (before Jurjevo) is coastal settlement situated 10 kilometers south of the town of Senj and it belongs administratively to Senj. Like all the settlements at the foot of Velebit, except of Senj vernacular, Sveti Juraj vernacular belongs to Štokavian dialect group – Ikavian Štokavian dialect – but it was under a strong influence of the Senj vernacular, what is recognizable also today. In this paper, on the basis of author recent field investigations, author describes important features of the Sveti Juraj vernacular. There are some important features of the local dialect of Sveti Juraj that were discovered during recent field work: the Ikavian reflex of **ě* (*živit*, *sikira*, *dvī*) with a few Eka-vian forms mostly because of influence of Senj local dialect (*těsto*, *kòleno*, *zvězda*); the reflex of OCS **ę* > *a* after palatal consonants in isolated case (*prījat*) and **ę* > *e* in other cases (*jèzik*, *žèt*, *měso*); the semivowel produces the vowel *a* (*dàska*, *pàs*); we find some examples of Čakavian vocalization of vowels in weak positions (*màlin*, *màša*, *vàjk*); the vocalic *l* and OCS **o* are consistently changed into the vowel *u* (*žût*, *ùdica*); examples such as *rèbac* and *nàrèst* with change *ra* > *re*, but *gròb* (without change *ro* > *re*); no phoneme *ž* (*žèp*); the existence of *č* (*plúča*, *číst*); no phoneme *x* (*strâ*, *òraj*, *mávat*); stable position of phoneme *f* (*frâtar*, *jèftin*, *ùfân se*); the phoneme *ž* as reflex of primary and secondary jotation of the dental *d* (*prèža*, *mlàži*, *ròžak*, but *gòspoja*); the sequences **st'* and **zd'*, as well as **sk*, **zg* gave *šč* (*šč*), *žž* (*nàtašče*, *prīšč*, *gròžže*, *mòžžani*); the sequence *čr* (< **čbr*, **čer*) became *cr* (*crívo*, *cřv*, *crven*); sequences **jt*, **jd* that resulted from the addition of prefixes ending in a vowel to the verb **i-/id-* 'go' are developed in the same way as **tj*, **dj* (*dòžemo*, *nàžeš*; *dôč*, *náč*); change of *-m* > *-n* in the final position in grammatical endings and indeclinable words (*nòsin*, *òsan*); the consonant *l* is preserved in the syllable-final position (*sòkol*, *věsel*, *stělna*) but not in the singular of masculine nouns in past participle, there are examples such as *bácija*, *òbaša*, *pěka*; examples such as *mòreš*, *mòremo*; a four-accent system (*děset*, *u críkvi*, *pívac*, *tělič*, *govòrit*) with a post-accentual length in rare cases; lengthening of vowels before sonorant consonants in few examples (*grôm*, *gnôj*, but *sřr*, *đřm*); the I sg. ending *-on* (*krřzon*, *òcon*, *môron*); masculine nouns sometimes lack the suffix *-ov* (*kljúči*, *bròdi*, *gàlebi*, but also *kràkovi*); the genitive plural has a few of variant forms (*mrávř*, *jèzikov*, *krřlř*, *òvcř*, but also *pàsā*, *sělā*, *sestārā*); DIL pl. has a few of variant forms (*lākřin*, *sělřn*, *sřzan*, but also *kònjima*, *kòlenima*, *rùkama*); 3 pl. pres. t. has a few of variant forms (*gòvoridu*, *darřvaju*, *plètř*, *držř*); the infinitive endings have lost the final *i* in most examples (*nàpunit*, *pòmòč*); the comparative of most adjectives is for-

med with the suffix *-j-* (*děblji*, *slăžŭi*) and *-ij-* (*slăbijŭi*).

Keywords: *Sveti Juraj*, *Jurjevo*, *Ikavian Štokavian dialect*, *Štokavian dialect group*